

7. Zadorozhnyi, O. (2004), "Biotechnology : "horror story", reality and game rules", *Holos Ukrainy*, no. 57, p. 9.

УДК 342.8: 324: 342.573

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ КОЛЕГІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ ЧИ ПРОЦЕСОМ РЕФЕРЕНДУМУ

Цвіркун Ю.І., к.ю.н., здобувач

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
tsvirkun00@gmail.com*

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань виконання судових рішень колегіальними суб'єктами публічної адміністрації у справах, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму. Актуальність дослідження полягає в тому, що колегіальні органи повинні забезпечити реалізацію виборчих прав, права на участь у референдумі, належного відправлення всіх відповідних процедур в умовах, коли подібні процеси відбуваються в нашій країні досить часто і стали переломним етапом у розвитку суспільства. Відповідні спори є предметом громадського інтересу й залучення суспільної уваги.

Ключові слова: вибори, референдум, виборча комісія, комісія з референдуму, суб'єкти виборчого процесу та процесу референдуму, виконання судових рішень, колегіальні суб'єкти публічної адміністрації, організація роботи виборчих комісій і комісій із референдуму.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛНЕНИЯ СУДЕБНЫХ РЕШЕНИЙ КОЛЛЕГИАЛЬНЫМИ СУБЪЕКТАМИ ПУБЛИЧНОЙ АДМИНИСТРАЦИИ В ДЕЛАХ, СВЯЗАННЫХ С ИЗБИРАТЕЛЬНЫМ ПРОЦЕССОМ ИЛИ ПРОЦЕССОМ РЕФЕРЕНДУМА

Цвиркун Ю.И.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
tsvirkun00@gmail.com*

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов исполнения судебных решений коллегиальными субъектами публичной администрации в делах, связанных с избирательным процессом или процессом референдума. Актуальность исследования заключается в том, что коллегиальные органы должны обеспечить реализацию избирательных прав, права на участие в референдуме, надлежащего отправления всех соответствующих процедур в условиях, когда подобные процессы происходят в нашей стране довольно часто и стали переломным этапом в развитии общества. Соответствующие споры являются предметом общественного интереса и привлечения общественного внимания.

Ключевые слова: выборы, референдум, избирательная комиссия, комиссия по референдуму, субъекты избирательного процесса и процесса референдума, исполнение судебных решений, коллегиальные субъекты публичной администрации, организация работы избирательных комиссий и комиссий по референдуму.

PROBLEMATIC ISSUES OF EXECUTION OF JUDICIAL DECISIONS OF COLLEGIAL BODIES OF THE PUBLIC ADMINISTRATION IN MATTERS RELATED TO ELECTION PROCESS OR REFERENDUM PROCESS

Tsvirkun Yu.I.

*Zaporizhzhia National University, Zhukovsky Str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
tsvirkun00@gmail.com*

The article analyses problematic issues of enforcement of judicial decisions by the collegial bodies of public administration in cases related to election or referendum process.

The relevance of the research consists in the fact that the collegial bodies have to ensure the realization of electoral rights, the right to participate in the referendum, the proper administration of all relevant procedures in circumstances where such processes take place in our country quite often and become a

watershed milestone in the development of society. The relevant disputes are the subject of public interest and raise public attention.

One of the next steps in overcoming this problem, in our opinion, should be the improvement of legislation concerning the improvement of the qualification requirements for candidates to the election commissions and commissions of the referendum in the formation of collegial bodies of public administration and implementation of coherent responsibility of these subjects for non-compliance with court decisions.

It is evident that non-compliance with court decisions in cases related to public formation of a power entity by means of elections or referendum negatively influences the authority of not only the court system but also the authority of the State in general as in such a situation, an ultimate purpose of justice is not reached, there is no real renewal of violated rights and interests of elections or referendum, questioned the legitimacy of existing government bodies and local authorities.

Execution of judgments is considered as an integral part of the trial in the sense of Article 6 of the European Convention on Human Rights. One of the main factors of the fulfilment of administrative courts' objectives and effective protection for individuals in cases related to the election or referendum is the timely and efficient execution of decisions of these courts. Advanced training of members of election commissions and referendum commissions and development of an effective mechanism of bringing to responsibility for non-compliance with court decisions, including aggravation of sanctions, has become one of the next stages of the state in addressing the problem of non-compliance with court decisions in cases of appeal of decisions, actions or inaction of election commissions and referendum commissions.

Key words: election, referendum, election commission, referendum commission, electoral and referendum subjects, enforcement of judicial decisions, collegial bodies of public administration, management of election commissions and referendum commissions.

Вибори та референдум є основою існування й розвитку демократичного суспільства. Від захисту права голосу на виборах і референдумах, гарантованих статтями 70–73 Конституції України, залежить розвиток інститутів громадянського суспільства та демократизації політичних процесів у державі. Легітимність вибрів чи референдуму визначається довірою до них з боку осіб, які в них брали участь. Під час вирішення питання про дійсність волевиявлення насамперед повинна бути гарантована пріоритетність захисту прав людини та громадянина.

Одним із ключових аспектів будь-якого виборчого процесу і процесу референдуму є забезпечення захисту прав людини та громадянина під час волевиявлення, підрахунку результатів та оголошення їх підсумків. Чинні норми адміністративного законодавства дають змогу суб'єктам виборчого процесу (крім виборчої комісії) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, комісій із референдуму, членів цих комісій. Обов'язковою умовою щодо звернення до суду з такими позовами є те, щоб існував факт порушення прав, свобод та інтересів щодо участі у виборчому процесі чи процесі референдуму відповідного суб'єкта особисто. Судовий контроль за діяльністю виборчих комісій, комісій із референдуму, членів цих комісій є найбільш ефективним засобом, але невиконання судових рішень у адміністративних справах колегіальними органами стало проблемою сьогодення.

Актуальність дослідження проблемних питань виконання судових рішень виборчими комісіями та комісіями з референдуму у справах, пов'язаних, відповідно, з виборчим процесом чи процесом референдуму полягає в тому, що саме цими колегіальними суб'єктами публічної адміністрації має забезпечуватися реалізація виборчих прав громадян, права на участь у референдумі, належне адміністрування всіх відповідних процедур в умовах, коли такі процеси проходять у нашій країні доволі часто і стають переломною віхою в розвитку суспільства. Відповідні спори є предметом суспільного інтересу та викликають пильну увагу громадськості.

Цією проблемою займалися провідні українські науковці: К.А. Бабенко, В.С. Галайчук, С.В. Кальченко, С.В. Ківалов, Ю.Б. Ключковський, М.І. Козюбра, І.Б. Коліушко, О.Л. Копиленко, Р.О. Куйбіда, О.В. Мельник, О.М. Пасенюк, В.Г. Перепелюк, М.І. Смокович, М.І. Ставнійчук та інші. Однак дослідженню проблемних питань виконання судових рішень у справах, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму, саме

колегіальними суб'єктами публічної адміністрації до цього часу не приділено належної уваги, а тому вони ще потребують системного аналізу і ґрунтовного вивчення.

Статус і повноваження виборчих комісій і комісій із референдуму, а також порядок їх роботи визначені Конституцією України [1] і, зокрема, Законами України: «Про Центральну виборчу комісію» [2], «Про вибори народних депутатів України» [3], «Про вибори Президента України» [4], «Про всеукраїнський референдум» [5], «Про місцеві вибори» [6], Регламентом Центральної виборчої комісії [7], а також іншими нормативно-правовими актами.

Наша держава, за приписами Основного Закону, визнається як демократична, соціальна та правова. У чинному законодавстві України закріплено низку положень щодо соціальної відповідальності держави за свою діяльність перед людиною. Однак, незважаючи на прагнення України до запровадження європейських стандартів щодо побудови системи влади, перейняття міжнародного досвіду стосовно законодавчого врегулювання організації роботи органів, які відповідають за процедуру виборів і референдуму, відбувається повільно. Після значних перетворень в Україні протягом останніх двох років, а саме 2014–2016 років, виборче законодавство концептуально, по суті, не змінилося.

Науковець О.В. Мельник доходить висновку: «Політична нестабільність, яка останніми роками спостерігається в Україні, перетворила виборче законодавство в одну з найбільш нестабільних галузей законодавства. Перманентні зміни, які вносяться парламентом до виборчих законів, досить часто зумовлені аргументами не правової, а політичної доцільності, бажанням підлаштувати правила організації виборчого процесу під політичну кон'юнктуру. При цьому предметом перегляду стає не лише виборча система, а й правове регулювання питань висування кандидатів, формування та функціонування виборчих комісій, фінансування передвиборної компанії, оскарження результатів виборів тощо» [8, с. 65].

Виборча комісія й комісія з референдуму є одними з основних інститутів відповідних процесів. Саме від роботи цих колегіальних органів залежить проходження та якість виборів і референдуму.

На початку 2017 року Верховний Суд України оприлюднив український переклад Кодексу належної практики у виборчих справах, який підготовлено та затверджено Європейською Комісією за демократію через право (Венеціанська Комісія) у жовтні 2002 року. У Кодексі належної практики у виборчих справах вказується, що «для забезпечення належного проведення виборів або принаймні усунення серйозних підозр у порушеннях на всіх рівнях – від загальнонаціонального до рівня виборчої дільниці – слід створювати незалежні, безсторонні виборчі комісії» [9].

Аналіз норм чинного виборчого законодавства України вказує на те, що до функцій виборчих комісій і комісій із референдуму належить визначення правил і процедур, організація дільниць, реєстрація виборців і кандидатів, підготовка передвиборних матеріалів і матеріалів з референдуму, проведення заходів щодо забезпечення інформації, загальний контроль за проведенням виборів і референдуму тощо.

Окрім зазначеного, до компетенції цих комісій, згідно із законодавством, належить розгляд заяв і скарг, розв'язання спорів та обов'язкове виконання судових рішень. Своєчасність виконання судових рішень під час процесу виборів чи референдуму має особливе значення у зв'язку зі стислими строками їх проведення.

Рішення таких комісій не має суперечити законам України, має бути прийнято з урахуванням принципів публічності й відкритості, рівності прав усіх суб'єктів.

У Кодексі належної практики у виборчих справах зазначається, що у звітах Бюро Парламентської Асамблеї Ради Європи з питань організації спостереження на виборах у низці держав-членів відзначені такі недоліки, що стосуються виборчих комісій: брак

транспарентності в діяльності центральної виборчої комісії, різночитання в тлумаченні процедури підрахунку голосів; політична поляризація виборчих органів, конфлікти під час призначення членів центральної виборчої комісії, призначення членів комісії державним органом, перевага представників правлячої партії у виборчих органах [9]. Прикро констатувати, що такі самі недоліки в роботі виборчих комісій нерідко зустрічаються й в Україні.

Президент України Петро Порошенко заявив в інтерв'ю виданням німецької медіагрупи Funke, опублікованому 2 лютого 2017 року газетою Berliner Morgenpost, що планує провести в країні референдум, на який буде винесено питання про вступ до НАТО [10].

Ще не оголошено про початок процесу всеукраїнського референдуму з питання про вступ України до НАТО, але чимало дискусійних спорів уже виникло в засобах масової інформації. Зокрема, критика базується на тому, що законодавча база для проведення такого референдуму не відповідає вимогам часу і що Конституційним Судом України ще не завершено розгляд справи за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про всеукраїнський референдум».

Усе це вказує на те, що уникнути спорів у публічній площині, у тому числі й судових, щодо проведення референдуму із цього питання не вдасться.

Звернення до суду за захистом прав під час виборів і референдуму має особливу правову природу. Основне навантаження щодо захисту цих прав несуть суди адміністративної юрисдикції, до підсудності яких зараховані всі спори, пов'язані з такими процесами.

Стаття 17 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) встановлює, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму [11]. У пункті 6 частини 2 статті 17 КАС України закріплено, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму [11].

Статтями 172-179 КАС України встановлено особливості розгляду відповідних спорів адміністративними судами [11], норми вказаних статей є спеціальними порівняно з іншими нормами КАС України.

Пленум Вищого адміністративного суду України в підпункті 3.2.1 пункту 3 Постанови «Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом» від 1 листопада 2013 року № 15 звертає увагу на те, що з частин 1 і 2 статті 172 КАС України випливає, що рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, членів цих комісій можуть бути оскаржені в судовому порядку. Тобто відповідачами в цьому разі є виборчі комісії та члени цих комісій [12].

Отже, відповідачами в таких справах є суб'єкти, які за порядком ухвалення рішень є колегіальними або одноособовими. Однак до колегіальних органів, як свідчить судова практика розгляду відповідних спорів, позови висуваються значно частіше.

Систему виборчих комісій в Україні очолює Центральна виборча комісія (далі – ЦВК), яка є найвищим органом виборчої адміністрації та здійснює контроль за діяльністю й консультативно-методичним забезпеченням виборчих комісій нижчого рівня. ЦВК повноважна на всій території України та в закордонних виборчих дільницях. Систему виборчих комісій становлять: а) на загальнонаціональних виборах: окружні виборчі комісії (ОВК) – діють у межах одномандатного (або територіального) виборчого округу; дільничні виборчі комісії (ДВК) – діють у межах виборчої дільниці; б) на місцевих виборах:

територіальні виборчі комісії (ТВК) – виборча комісія АР Крим, обласні, районні, міські, районні у містах (у містах із районним поділом), селищні, сільські виборчі комісії – діють у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці; дільничні виборчі комісії (ДВК) – діють у межах виборчої дільниці [13].

Стаття 42 Закону України «Про всеукраїнський референдум» установлює, що систему комісій референдуму, що здійснюють підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, становлять: 1) Центральна виборча комісія – діє на всій території України й у закордонному окрузі референдуму; 2) окружні комісії референдуму – діють у межах територіального округу референдуму; 3) дільничні комісії референдуму – діють у межах дільниці референдуму. Повноваження окружної комісії референдуму закордонного округу здійснює ЦВК [5].

До 6 листопада 2012 року в Україні діяв Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», який утратив чинність на підставі Закону України «Про всеукраїнський референдум». Закон, який би регламентував питання порядку організації та проведення місцевих референдумів, відсутній, що негативно сприймається експертами в галузі конституційного права.

О.В. Мельник, з'ясовуючи зміст принципу колегіальності в діяльності виборчих комісій та обґрунтовуючи тези про те, що він є процесуальною гарантією демократичних виборів, зазначає: «Необхідність дотримання принципу колегіальності у роботі виборчих комісій ніколи не ставилась під сумнів. Аналіз виборчих законів дозволяє говорити про уніфікований підхід законодавця у питанні визначення статусу виборчих комісій як колегіальних органів» [8, с. 66].

Виборчі комісії й комісії з референдуму є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організувати підготовку та проведення відповідних виборів і референдуму й забезпечувати додержання та однакове застосування законодавства України під час відповідних процесів.

Частиною 1 статті 172 КАС України передбачено, що право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, комісій із референдуму, членів цих комісій мають суб'єкти відповідного виборчого процесу (крім виборчої комісії), а також ініціативна група референдуму, інші суб'єкти ініціювання референдуму [11].

М.І. Смокович, секретар Пленуму Вищого адміністративного суду України, В.С. Галайчук і С.В. Кальченко, експерти Міжнародного республіканського інституту, зазначають: «При розгляді виборчих спорів повною мірою мають бути застосовані усі принципи адміністративного судочинства, у тому числі й ті, які впливають зі змісту відповідних положень КАС України. Зокрема це стосується принципу винуватості суб'єкта владних повноважень, що обумовлений чинністю частини другої статті 71 КАС України» [14, с. 17].

Звертаючи увагу на судову практику щодо перевірки рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій, вважаємо за необхідне висвітлити негативний приклад діяльності однієї з міських виборчих комісій на місцевих виборах 2010 року, який стосується організації роботи в частині виконання судових рішень.

Київський апеляційний адміністративний суд постановою від 15 жовтня 2010 року у справі № 2а-8029/10/1070 апеляційну скаргу В.Ф. Поповича задовольнив, визнав протиправною та скасував постанову Васильківської міської виборчої комісії від 7 жовтня 2010 року № 84 щодо відмови в реєстрації кандидата на посаду Васильківського міського голови від Васильківської міської організації Української партії «Єдність», зобов'язав Васильківську міську виборчу комісію вирішити питання про реєстрацію В.Ф. Поповича кандидатом на посаду Васильківського міського голови Київської області від Васильківської міської організації Української партії «Єдність» [15].

Постановою Київського окружного адміністративного суду від 13 жовтня 2010 року в справі № 2а-8113/10/1070 скасовано постанови Васильківської міської виборчої комісії від 7 жовтня 2010 року №№ 88-7, 88-8, 95-4 та 97-3, зобов'язано Васильківську міську виборчу комісію розглянути питання щодо реєстрації І.П. Сінельнікової-Кулініч, В.В. Цегельного, І.А. Брукви та В.Г. Кривенко кандидатами в депутати у відповідних одномандатних мажоритарних виборчих округах із виборів депутатів до Васильківської міської ради Київської області за поданням Васильківської міської організації Української республіканської партії «Собор» у порядку та спосіб, передбачені чинним законодавством [16].

Постановою Київського окружного адміністративного суду від 15 жовтня 2010 року в справі № 2а-8366/10/1070 визнано протиправною і скасовано постанову Васильківської міської виборчої комісії Київської області від 11 жовтня 2010 року № 116/1, зобов'язано Васильківську виборчу комісію розглянути питання щодо реєстрації С.П. Хованського кандидатом на посаду Васильківського міського голови за заявою Васильківської міської організації Української республіканської партії «Собор» у порядку та спосіб, передбачені чинним законодавством [17].

Ухвалами Київського апеляційного адміністративного суду від 15 жовтня 2010 року у справі № 2а-8113/10/1070 і від 20 жовтня 2010 року у справі № 2а-8366/10/1070 апеляційні скарги залишено без задоволення, а зазначені вище рішення суду першої інстанції – без змін [18; 19].

Тобто постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 15 жовтня 2010 року в справі № 2а-8029/1070, а також постанови Київського окружного адміністративного суду від 13 жовтня 2010 року у справі № 2а-8113/10/1070 і від 15 жовтня 2010 року у справі № 2а-8366/10/1070 після їх перегляду судом апеляційної інстанції набрали законної сили.

Після цього Васильківська міська виборча комісія зверталася із заявами до суду про роз'яснення судового рішення, посилаючись на його незрозумілість.

Так, 20 жовтня 2010 року за вх. № 27620 до Київського апеляційного адміністративного суду від Васильківської міської виборчої комісії надійшла заява про роз'яснення судового рішення в порядку статті 170 КАС України.

Ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 21 жовтня 2010 року в справі № 2а-8029/10/1070 відмовлено Васильківській міській виборчій комісії в задоволенні зазначеної вище заяви [20].

Згідно зі статтею 14 КАС України, судові рішення, яким закінчується розгляд справи в адміністративному суді, ухвалюється іменем України. Постанови й ухвали суду в адміністративних справах, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання на всій території України. Невиконання судових рішень тягне за собою відповідальність, установлену законом [11].

На виконання рішень судів Васильківська міська виборча комісія розглянула питання про реєстрацію кандидатами в депутати Васильківської міської ради Київської області І.П. Сінельнікової-Кулініч, В.В. Цегельного, В.Г. Кривенко, І.А. Брукви та кандидатами на посаду Васильківського міського голови С.П. Хованського й В.Ф. Поповича, проте прийняла рішення, якими повторно відмовила кандидатам у реєстрації.

Протягом 18–21 жовтня 2010 року зацікавлені суб'єкти звернулися до ЦВК із заявами, в яких вони просили вирішити питання щодо реєстрації кандидатами вказаних фізичних осіб у відповідному виборчому процесі.

За наслідками розгляду цих звернень ЦВК прийняла постанову «Про окремі питання діяльності Васильківської міської виборчої комісії Київської області» від 23 жовтня 2010 року № 485, у якій, зокрема, постановила: 1) скасувати постанови Васильківської міської виборчої комісії Київської області від 15 жовтня 2010 року № 142 про відмову в реєстрації кандидатами в депутати Васильківської міської ради Київської області І.П. Сінельнікової-

Кулініч, В.В. Цегельному, В.Г. Кривенко, І.А. Брукві; від 21 жовтня 2010 року № 180 про відмову в реєстрації кандидатом на посаду Васильківського міського голови В.Ф. Поповичу; від 21 жовтня 2010 року № 184 про відмову в реєстрації кандидатом на посаду Васильківського міського голови С.П. Хованському; 2) зобов'язати Васильківську міську виборчу комісію Київської області на засіданні невідкладно вирішити питання про реєстрацію кандидатами в депутати Васильківської міської ради Київської області І.П. Сінельнікової-Кулініч, В.В. Цегельного, В.Г. Кривенко, І.А. Брукви й кандидатами на посаду Васильківського міського голови С.П. Хованського та В.Ф. Поповича [21].

У своєму рішенні від 23 жовтня 2010 року № 485 ЦВК зазначає, що після набрання рішенням суду законної сили комісія повинна була повністю відновити порушені нею виборчі права кандидатів у депутати міської ради й на посаду міського голови з урахуванням частини першої статті 8 Конституції України, згідно з якою в Україні визнається та діє принцип верховенства права. Натомість безпідставні та необґрунтовані рішення Васильківської міської виборчої комісії Київської області про відмову в реєстрації кандидатів у депутати Васильківської міської ради й на посаду Васильківського міського голови порушили вищевказані принципи виборчого процесу, а також виборчі права кандидатів [21].

Надалі з урахуванням спільних зусиль адміністративних судів і ЦВК Васильківська міська виборча комісія Київської області прийняла рішення про реєстрацію кандидатами вказаних фізичних осіб у відповідному виборчому процесі, дехто з яких, зокрема В.В. Цегельний, за результатами виборів був обраним депутатом Васильківської міської ради.

Під час чергового брифінгу, що відбувся 31 січня 2017 року, Голова Верховного Суду України Ярослав Романюк поінформував про підсумки свого візиту до Європейського суду з прав людини, навів статистичні дані роботи Європейського суду з прав людини за 2016 рік і підкреслив, що найчастіше українці скаржаться до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) на невиконання рішень судів. Як він повідомив, на 80 тис. заяв, що надійшли до ЄСПЛ, загальна кількість заяв від України становить 18 тис. 150 заяв (22,8%). Кількість скарг українців на тривале невиконання або взагалі невиконання рішень національних судів України та ЄСПЛ становить 65% [22].

Ця сумна статистика, на жаль, стосується й рішень, прийнятих у справах, пов'язаних із процесами виборів чи референдуму.

У пункті 17 зазначеної вище Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 1 листопада 2013 року № 15 роз'яснюється, що судовим рішенням щодо розгляду виборчого спору суд може встановити строк для подання суб'єктом владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, звіту про виконання постанови суду (абзац 7 пункту 4 частини 1 статті 163, частина 1 статті 267 КАС України). У разі необхідності спосіб, строки й порядок виконання можуть бути визначені в самому судовому рішенні. Так само на відповідних суб'єктів владних повноважень можуть бути покладені обов'язки щодо забезпечення виконання рішення (частина 1 статті 257 КАС України) [12].

У межах, визначених чинним законодавством України, адміністративні суди здійснюють судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах, однак такі заходи є недостатньо результативними, оскільки судові рішення часто не виконуються, зокрема, виборчими комісіями, і статистика щодо цього не зменшується.

Причинами невиконання такими органами судових рішень, які набрали законної сили, є низька кваліфікація членів таких комісій, відсутність належного реагування правоохоронних органів та органів, на які покладено обов'язок виконання судових рішень, прогалини в законодавстві щодо відповідальності колегіальних суб'єктів публічної адміністрації.

Виборче законодавство України не встановлює належних кваліфікаційних вимог для кандидатів у члени виборчих комісій і комісій із референдуму.

О.В. Мінієнко, заступник голови окружної виборчої комісії Харківського ТВО № 174 на виборах народних депутатів України 26 березня 2006 року, вважає необхідним для майбутніх членів окружних виборчих комісій проходження комплексного навчання тривалістю від одного до чотирьох тижнів приблизно за такою програмою: 1) виборче законодавство та суміжні нормативно-правові акти; 2) основи законодавства з бухгалтерського обліку; 3) аналіз досвіду роботи виборчих комісій останніх виборів з акцентуванням уваги на організаційних моментах; 4) тренінги з виконання виборчих процедур; 5) робота з психологом; 6) тест за результатами навчання (для кандидатур, що пропонуються на посади голови й заступника голови, обов'язкові висновки психолога). Для керівного складу комісії, як вона зазначає, бажана наявність юридичної або економічної освіти [23, с. 65].

В Україні тривалий час діє законодавчо встановлений механізм утворення виборчих комісій та організації їх роботи, однак сформувати незалежні, неупереджені й компетентні комісії вдається не завжди.

Ураховуючи позицію особи, яка бере участь у роботі відповідного органу під час виборів народних депутатів України, для покращення роботи виборчих комісій і комісій із референдуму доцільно запровадити на законодавчому рівні кваліфікаційні вимоги для кандидатів у члени таких комісій. Обізнаність із нормами закону про обов'язковість судових рішень і встановлену відповідальність за їх невиконання має бути неодмінним.

Разом із тим науковець Ю.Ю. Бисага зауважує, що юридичною гарантією виконання рішення суду має бути встановлена законом відповідальність за невиконання рішення суду [24, с. 7].

За невиконання судового рішення, якщо аналізувати стан чинного законодавства України, передбачена кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна відповідальність і застосування штрафних санкцій. Проте жодний вид зазначеної відповідальності до виборчих комісій і комісій із референдуму на практиці не застосовується.

Стаття 382 Кримінального кодексу України встановлює покарання за умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили чи підлягають негайному виконанню, або перешкоджання їх виконанню [25]. Однак кількість притягнених до відповідальності осіб за статтею 382 Кримінального кодексу України в нашій державі свідчить про відсутність дієвих механізмів з боку правоохоронних органів у цьому напрямі.

Відповідно до Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи 1787 (2011) від 26 січня 2011 року «Виконання рішень Європейського суду з прав людини», існування основних системних недоліків, які викликають велику кількість повторюваних висновків щодо порушення Конвенції, пов'язані, зокрема, з хронічним невиконанням рішень національних судів (широко розповсюджене, зокрема, в Росії та Україні). У Резолюції підкреслюється, що Україна повинна терміново розробити і прийняти комплексну стратегію щодо вирішення ситуації, за якої значна кількість остаточних судових рішень залишається невиконаною, а також запровадити ефективні внутрішні засоби правового захисту [26].

Законом України від 02 червня 2016 року № 1401-VIII Конституцію України доповнено статтею 129-1, згідно з якою судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд [1]. Отже, Україною поступово здійснюються кроки в напрямі вирішення питання щодо невиконання судових рішень, однак їх ще не достатньо.

Одним із наступних кроків у подоланні цієї проблеми, на нашу думку, має стати вдосконалення законодавства щодо підвищення кваліфікаційних вимог до кандидатів у члени виборчих комісій і комісій із референдуму під час утворення цих колегіальних суб'єктів публічної адміністрації та запровадження спільномірної відповідальності таких суб'єктів за невиконання судових рішень.

Очевидно, що невиконання судових рішень у справах, пов'язаних із публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму, негативно впливає на авторитет не тільки судової системи, а й держави загалом, оскільки в такій ситуації не досягається кінцева мета правосуддя, не відбувається реального поновлення порушених прав та інтересів суб'єктів виборів чи референдуму, ставиться під сумнів легітимність сформованих органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

Виконання судових рішень розглядається як невід'ємна частина судового розгляду в розумінні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Одним із головних чинників реалізації покладеного на адміністративні суди завдання та ефективного захисту особи у справах, пов'язаних із виборами чи референдумом, є своєчасне й результативне виконання рішень цих судів. Відсутність кваліфікаційних вимог до членів і невизначений характер відповідальності відповідних колегіальних суб'єктів публічної адміністрації призводить до поглиблення проблеми невиконання судових рішень, що, у свою чергу, впливає на довіру до органів публічної влади, сформованих шляхом виборів або референдуму. Підвищення кваліфікації членів виборчих комісій і комісій із референдуму та розроблення ефективного механізму притягнення до відповідальності за невиконання судових рішень, у тому числі посилення санкцій, має стати одним із наступних етапів держави в подоланні проблеми невиконання судових рішень у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій і комісій із референдуму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
2. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30 черв. 2004 р. № 1932-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
3. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17 лист. 2011 р. № 4061-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
4. Про вибори Президента України : Закон України від 5 бер. 1999 р. № 474-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
5. Про всеукраїнський референдум : Закон України від 6 лист. 2012 р. № 5475-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
6. Про місцеві вибори : Закон України від 14 лип. 2015 р. № 595-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
7. Регламент Центральної виборчої комісії : Постанова Центральної виборчої комісії від 26 квіт. 2005 р. № 72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
8. Мельник О.В. Організація роботи виборчих комісій : деякі проблеми законодавчого регулювання / О.В. Мельник // Юридична наука. – 2011. – № 1. – С. 65-70.
9. Кодекс належної практики у виборчих справах. Керівні принципи та Пояснювальна доповідь, ухвалені Венеціанською Комісією на 52 пленарній сесії (Венеція, 18-19 жовтня 2002 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/>.
10. Порошенко планує провести референдум про вступ до НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2017/02/2/7134180/>.
11. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
12. Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин,

пов'язаних з виборчим процесом : Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 01 лист. 2013 р. № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015760-13>.

13. Виборча комісія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Виборча_комісія.
14. Смокович М. До питання здійснення судового контролю за діяльністю виборчих комісій / М. Смокович, В. Галайчук, С. Кальченко // *Вибори та демократія*. – 2010. – № 2-3. – С. 5-18.
15. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 15 жовт. 2010 року у справі № 2а-8029/1070 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11677708>.
16. Постанова Київського окружного адміністративного суду від 13 жовт. 2010 року у справі № 2а-8113/10/1070 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11639962>.
17. Постанова Київського окружного адміністративного суду від 15 жовт. 2010 року у справі № 2а-8366/10/1070 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12195104>.
18. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 15 жовт. 2010 року у справі № 2а-8113/10/1070 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11639962>.
19. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 20 жовт. 2010 року у справі № 2а-8366/10/1070 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11697723>.
20. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 21 жовт. 2010 року в справі № 2а-8029/10/1070 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11841606>.
21. Про окремі питання діяльності Васильківської міської виборчої комісії Київської області : Постанова Центральної виборчої комісії від 23 жовт. 2010 року № 485 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0485359-10>.
22. Найчастіше українці скаржаться до ЄСПЛ на невиконання рішень судів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/).
23. Мінієнко О.С. Виборчі комісії : проблеми формування та організації роботи / О.С. Мінієнко // *Вісник Центральної виборчої комісії*. – 2006. – № 4 (6). – С. 60-66.
24. Бисага Ю.Ю. Юридична відповідальність органів державної влади та місцевого самоврядування : теоретико-правове дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» / Ю.Ю. Бисага ; Київський Національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
25. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.
26. Виконання рішень Європейського суду з прав людини : Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи 1787 (2011) від 26 січня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1188_rez_1787.htm.

REFERENCES

1. “Constitution of Ukraine on 28 June 1996”, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
2. “On the Central Election Commission” : Law of Ukraine on 30 June 2004 № 1932-IV, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
3. “On Election of People's Deputies of Ukraine” : Law of Ukraine on 17 November 2011 № 4061-VI, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
4. “On Election of the President of Ukraine” : Law of Ukraine on 5 March. 1999 № 474-XIV, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
5. “On All-Ukrainian Referendum” : Law of Ukraine on 6 November 2012 № 5475-VI, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
6. “On Local Elections” : Law of Ukraine on 14 July 2015 № 595-VIII, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
7. “Regulation of the Central Election Commission” : Resolution of the Central Election Commission on 26 April 2005 № 72, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
8. Melnik, O.V. (2011), “Organization of Work of Election Commissions : Some Problems of Legal Regulation”, *Yurydychna nauka*, no. 1, pp. 65-70.
9. “Code of Good Practice in Electoral Matters. Guiding Principles and Explanatory Report”, adopted by the Venice Commission at 52 plenary session (Venice, 18–19 October 2002), available at : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/>.
10. “Poroshenko plans to hold a referendum on NATO membership”, available at : <http://www.pravda.com.ua/news/2017/02/2/7134180/>.
11. “Code of Administrative Procedure of Ukraine on 6 July 2005 № 2747-IV”, available at : <http://www.ligazakon.ua>.
12. “On Practice of Application by Administrative Courts of Provisions of the Code of Administrative Procedure of Ukraine in Disputes Concerning Legal Relations Connected with the Election Process” : Resolution of the Plenum of Supreme Administrative Court of Ukraine on 01.11.2013 № 15, available at : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015760-13>.
13. “Electoral Commission”, available at : https://uk.wikipedia.org/wiki/Виборча_комісія.
14. Smokovich, M., Halaychuk, V. and Kalchenko, S. 2010 (), “On the issue of judicial control over the activities of election commissions”, *Vybory ta demokratiya*, no. 2–3, pp. 5-18.
15. “Decision of the Kyiv Administrative Court of Appeal on 15 October 2010 in the case of № 2a-8029/1070”, *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11677708>.
16. “Decision of the Kyiv District Administrative Court on 13 October 2010 in the case of № 2a-8113/10/1070”, *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11639962>.
17. “Decision of the Kyiv District Administrative Court on 15 October 2010 in the case of № 2a-8366/10/1070”, *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12195104>.
18. “Ruling of the Kyiv Administrative Court of Appeal on 15 October 2010 in the case of № 2a-8113/10/1070”, *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11639962>.
19. “Ruling of the Kyiv Administrative Court of Appeal on 20 October 2010 in the case of № 2a-8366/10/1070”, *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11697723>.

20. "Ruling of the Kyiv Administrative Court of Appeal on 21 October 2010 in the case of № 2a-8029/10/1070", *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11841606>.
21. "On Some Issues of Vasylykiv City Electoral Commission of Kyiv Region" : Resolution of the Central Election Commission on 23 October 2010 № 485, *Edynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen*, available at : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0485359-10>.
22. "Most often Ukrainians complain to the ECHR for non-enforcement of court decisions", available at : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/).
23. Minienko, O.S. (2006), "Election commissions : problems of formation and organization of work", *Visnyk Tsentralnoyi vyborchoyi komisyyi*, no. 4 (6), pp. 60-66.
24. Bysaha, Yu.Yu. (2011), "Legal responsibility of the state and local authorities : theoretical and legal research", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
25. "Criminal Code of Ukraine on 5 April 2001 № 2341-III", available at : <http://www.ligazakon.ua>.
26. "The execution of judgments of the European Court of Human Rights" : Resolutions of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe 1787 (2011) on 26 January 2011, available at : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1188_rez_1787.htm.

УДК 328.185: 351.74: 336.225.611 (477)

**КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПРАЦІВНИКІВ
СИЛ ПРАВОПОРЯДКУ ТА ДЕКЛАРУВАННЯ ЇХНІХ ДОХОДІВ:
ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ**

Богуславський В.В., викладач

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
просп. Гагаріна, 26, м. Дніпро, Україна
v_bogyslavskiy@icloud.com*

У статті проаналізовано питання обсягу та форм оприлюднення персональних даних працівників сил охорони правопорядку в контексті запровадження електронної системи декларування. Обґрунтовано, що обсяг оприлюднюваних персональних даних працівників сил охорони правопорядку підлягає суттєвому зменшенню, однак після досягнення прогресу в протидії корупції в Україні.

Ключові слова: персональні дані, працівники сил охорони правопорядку, публічний доступ, електронне декларування.

**КОНФИДЕНЦИАЛЬНОСТЬ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ РАБОТНИКОВ СИЛ ОХРАНЫ
ПРАВОПОРЯДКА И ДЕКЛАРИРОВАНИЕ ИХ ДОХОДОВ: ПРОБЛЕМЫ СООТНОШЕНИЯ**

Богуславский В.В.

*Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
просп. Гагарина, г. Днепро, Украина
v_bogyslavskiy@icloud.com*

В статье проанализирован вопрос объема и форм предоставления публичного доступа к персональным данным работников органов охраны правопорядка в контексте внедрения электронной системы декларирования. Обосновано, что объем публично предоставляемых данных работников органов охраны правопорядка подлежит существенному сокращению, однако после достижения прогресса в противодействии коррупции в Украине.